

Силабус курсу:

АРХЕОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА ПОЛЬОВОЇ АРХЕОЛОГІЇ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	032 Історія та археологія
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	7.0
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	іспит

Автор курсу та лектор:

Бровендер Юрія Михайловича (лектор)

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

Професор кафедри історії та археології

посада

brovender@snu.edu.ua	+38-050-655-94-45	Viber за номером телефону	320 ГК аудиторія кафедри ІФ
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Мета вивчення курсу: Метою лекційних занять за дисципліною є розкриття загальних теоретичних знань з археології України та методики польових археологічних досліджень (археологічних розвідок, розкопок), особливостей матеріальної і духовної культури давніх спільнот на теренах України з акцентом на старожитностях східноукраїнського регіону, а також закладання основ для подальшого накопичення конкретно-історичних знань і навичок для успішного використання їх у професійній діяльності, в т.ч. у дослідженні проблем археології і давньої історії України.

Метою самостійної роботи за дисципліною є засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; переорієнтація із лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму та на організацію самоосвіти бакалавра; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які бакалаври отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Результати навчання:

Знати:

- основний фактичний матеріал;
- джерела й літературу за курсом;
- понятійно-термінологічний апарат курсу;
- характеристику основних археологічних культур та народів, які мешкали на теренах сучасної України у давнину ;
- особливості матеріальної та духовної культури масивів давнього населення східноукраїнського регіону;

- сучасні підходи до визначення місця і ролі давніх спільнот східноукраїнського регіону у процесі культурогенезу;
- досягнення сучасної археології у вивченні актуальних проблем давніх спільнот України, як у теоретичному, так і у практичному плані

Вміти:

- розрізняти за матеріальними джерелами основні археологічні культури дописемного періоду;
- аналізувати підходи до вивчення старожитностей східноукраїнського регіону, обґрунтовувати свою світоглядну позицію щодо процесів розвитку археологічних культур і народів на теренах України;
- складати хронологічні та синхронізаційні таблиці археологічних культур і народів;
- працювати з картами;
- використовувати наукові (археологічні, історичні, природно-наукові) терміни та поняття при характеристиці археологічних культур, і народів, а також їх ойкумени під час усних відповідей на семінарських заняттях.

Передумови до початку вивчення:

Майбутні фахівці з історії та археології зможуть розвинути професійні надбання, напрацьовані в результаті виконання робочої програми навчальної дисципліни «Археологія та методика польової археології» завдяки вивченню наступного блоку дисциплін з циклів загальної та професійної підготовки: «Вступ до історії», «Історія первісного суспільства», «Історія України та української культури» та шкільних курсів «Історія Стародавнього світу», «Історія середніх віків».

Мета курсу (набуті компетентності)

Метою викладання дисципліни є орієнтація майбутніх фахівців в актуальних проблемах археології України, сучасній методиці польових археологічних досліджень, а також формування компетентних фахівців у різнобічних аспектах археології східноукраїнського регіону.

Вивчення даного навчального курсу призначене для формування, удосконалення та розвитку у здобувача вищої освіти наступних компетентностей:

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК08. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним. 10. Здатність працювати в команді.

СК01. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК02. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК03. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК04. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК05. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК06. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК07. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історикокультурної спадщини.

СК08. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

СК09. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анутовувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

СК010. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК011. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

СК012. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

РН01. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

РН02. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

РН03. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

РН04. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

РН05. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

РН06. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

РН07. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

РН08. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

РН09. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

PH10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

PH11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

PH12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

PH13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

PH14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Археологія як історична наука	2/2	Історія та археологія. Об'єкт, предмет та методи дослідження археології як науки. Археологічні джерела. Дотримання правил і принципів академічної доброчинності при вивченні дисципліни «Археологія та методика польової археології»	Індивідуальні завдання. Обговорення
2	Виникнення археології та її базові поняття.	2/2	Виникнення археології. Археологічна періодизація. Археологічна культура.	Індивідуальні завдання. Обговорення
3	Процедура археологічного дослідження та історичні реконструкції в археології	2/0	Процедура археологічного дослідження. Добування джерел та культурно-хронологічна атрибуція. Історичні реконструкції в археології.	
4	Походження людини.	2/2	Пошуки пращура: від Адама до мавпи. Від динозаврів до найдавніших людських істот. Найдавніші людські істоти. Проблема походження Homo sapiens у світлі нових досліджень.	Індивідуальні завдання. Опитування
5	Ранній та середній палеоліт.	2/0	Періодизація кам'яної доби. Становлення мисливських суспільств. Ранній та середній палеоліт України.	
6	Верхній палеоліт.	2/2	Природне середовище прольодовиків'я. Спосіб життя прильдовикових мисливців. Мисливці на мамонтів. Мисливці на бізонів. Мисливці на північного оленя та мисливці при льодовикових гір. Устрій мисливських суспільств.	Індивідуальні завдання. Опитування
7	Мезоліт.	2/2	Природне середовище. Спосіб життя. Пам'ятки. Мезолітичні пам'ятки України.	Індивідуальні завдання. Опитування.
8	Неоліт	2/2	Особливості розвитку населення доби неоліту. Природні передумови неолітичної революції. Неолітичні культури України. Могильники маріупольського типу.	Індивідуальні завдання. Опитування.

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
9	Енеоліт. Культурна спільнота Кукутені-Трипілля	2/0	Енеолітична доба України. Загальна характеристика. Походження, міграції та розвиток Кукутені-Трипілля. Топографія, планіграфія та архітектура поселень. Базові галузі господарства.	
10	Енеоліт Степу	2/2	Формування степового енеоліту. Середньостогівсько-хвалинська культурна спільнота.	Індивідуальні завдання. Опитування.
11	Доба ранньої бронзи	2/2	Загальна характеристика доби. Феномен найдавніших могил. Ямна культурна спільнота.	Індивідуальні завдання. Опитування.
12	Доба середньої бронзи	2/2	Загальна характеристика доби. Катакомбна культурна спільнота. Донецька катакомбна культура.	Індивідуальні завдання. Опитування.
13	Період переходу до пізньої бронзи	2/2	Загальна характеристика періоду. Бабинська культура. Кам'янсько - левенцівський тип пам'яток. Становлення євразійського «степового мосту».	Індивідуальні завдання. Опитування.
14	Доба пізньої та фінальної бронзи	2/2	Загальна характеристика доби. Зрубна культурна спільнота: покровсько-мосоловська зрубна культура, бережнівсько-маївська зрубна культура. Бондарихінська культурна спільнота.	Індивідуальні завдання. Опитування.
15	Ранній залізний вік	2/2	Освоєння заліза і значення цієї події. Етнокультурна ситуація на території України за доби раннього заліза. Періодизація і хронологія. Джерела.	Індивідуальні завдання. Опитування.
16	Кіммерійці	2/2	Писемні свідчення про кіммерійців. Пошуки археологічних корелятивів кіммерійців: пам'ятки новочеркаського та чорногорівського типів.	Індивідуальні завдання. Опитування.
17	Скіфо-сарматський період	2/2	Комплекс скіфської культури. Сарматська культура.	Індивідуальні завдання. Опитування.
18	Салтівська культура доби раннього середньовіччя	2/0	Ареал салтівських пам'яток. Побутові пам'ятки. Поховальні пам'ятки.	
19	Пізні кочовики	2/0	Поховальні пам'ятки. Кам'яна скульптура. Чингульський курган.	
20	Археологічні розвідки	2/0	Завдання розвідувальних робіт та види розвідок. Підготовка до розвідки. План пошуків. Спорядження. Закономірності розташування побутових пам'яток. Ознаки поселення. Підйомний матеріал. Зйомка плану, опис пам'ятки.	

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
21	Археологічні розкопки	2/0	<p>Розкопки поселень. Загальні вимоги при розкопках поселень. Форма, площа та орієнтація розкопа. Розбивка розкопа. Бровки та «попи». Розкопки по шарам. Виявлення знахідок. Землянки (напівземлянки).</p> <p>Розкопки курганів. Розбивка кургану. Фіксація споруд та знахідок.</p> <p>Польова документація. Камеральна обробка матеріалу. Складання звітної наукової документації. Передача знахідок до державного сховища. Публікація джерел.</p>	

Рекомендована література

Основна література:

1. Авдусин Д.А. Полевая археология СССР / Д.А. Авдусин. – М., 1980.
2. Археология и методы исторических реконструкций. – К.: Наук. думка, 1985.
3. Археология Украинской ССР. – В 3-х т. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1985.
4. Археологія України. Курс лекцій за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005. – 503 с.
5. Археологічний словник – довідник. – К., 1998.
6. Андрух С.И. Нижнедунайская Скифия в VI - I в. до н. э. - Запорожье, 1995.
7. Артамонов М.И. Киммерийцы и скифы. - ЛГУ, 1974.
8. Археология Украинской ССР. Т.1: Первобытная археология. - К.: Наукова думка, 1985.
9. Археология Украинской ССР. Т.2: Скифо-сарматская и античная археология. - К.: Наукова думка, 1985.
10. Археология Украинской ССР. Т.3: Раннеславянский и древнерусский периоды. - К.: Наукова думка, 1986.
11. Березанская С.С. Усово озеро. Поселение срубной культуры на Северском Донце / С.С. Березанская. – К.: Наук. думка, 1990.
12. Березанская С.С. Культуры эпохи бронзы на территории Украины / С.С. Березанская В.В. Отрощенко, Н.Н. Чередниченко, И.Н. Шарафутдинова. – К.: Наук. думка, 1986.
13. Березанская С.С. Северная Украина в эпоху бронзы / С.С. Березанская. – К.: Наук. думка, 1982.
14. Братченко С.Н. Нижнее Подонье в эпоху средней бронзы / С.Н. Братченко. – К.: Наук. думка, 1976.
15. Брей У. Археологический словарь / У. Брей, Д. Трамп. – М., 1990.
16. Бровендер Ю.М. Картамыський комплекс гірничо-металургійних пам'яток бронзового віку в Центральному Донбасі / Ю.М. Бровендер, В.В. Отрощенко, А.Д. Пряхін // Археологія. – № 2. – 2010. – С. 87-101.
17. Бровендер Ю.М. Капитаново-1. Поселение покровской срубной культуры в Северскодонецком Левобережье / Ю.М. Бровендер / Старожитності степового Причорномор'я та Криму. – Запоріжжя: ЗГУ, 2000. – С. 170-186.
18. Бровендер Ю.М. Степановское поселение срубной общности на Донцеком кряже / Ю.М. Бровендер. – Алчевск: ДонДТУ, 2013.
19. Бунятян К.П. Давнє населення України. – К.: Либідь, 1999.

20. Гладилин В.Н. Проблемы раннего палеолита Восточной Европы / В.Н. Гладилин. – К.: Наук. думка, 1976.
21. Горелик А.Ф. Мезолит Северо-Восточного Причерноморья (вопросы культурно-хронологического членения) / А.Ф. Горелик // Материалы каменного века на территории Украины. – К.: Наукова думка, 1984.
22. Давня Історія України. – У 3-х т. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1997.
23. Даниленко В.Н. Энеолит Украины / В.Н. Даниленко. – К.: Наук. думка, 1974.
24. Залізник Л.Л. Стародавня історія України. - К.: Темпора, 2019.
25. Ильинская В.А., Тереожкин А.И. Скифия VII – IV вв. до н.э. – К., 1983.
26. Ковалева И.Ф. Север Степного Поднепровья в энеолите - бронзовом веке / И.Ф. Ковалева. – Днепропетровск, 1984.
27. Ковалева И.Ф. Социальная и духовная культура племен бронзового века (по материалам Левобережной Украины). – Днепропетровск, 1989.
28. Левко О.Н. Практическая археология / О.Н. Левко. – Могилев, 2009.
29. Методика полевых археологических исследований. – М. 1983.
30. Мозолевський Б.М. Скifський степ. – К., 1983.
31. Мурзин В.Ю. Скифская архаика Северного Причерноморья / В.Ю. Мурзин. – К., 1984
32. Мурзин В.Ю. Происхождение скифов: основные этапы формирования скофского этноса. – К., 1990.
33. Нужний Д.Ю. Розвиток мікролітичної техніки в кам'яному віці / Д.Ю. Нужний. – К., 1992.
34. Ольховский В.С. Погребально-поминальная обрядность населения степной Скифии / В.С. Ольховский. – М., 1991.
35. Плетнева С.А. Печенеги, торки, половцы в южнорусских степях. // МИА. - №62 – Москва, 1958.
36. Плетнева С.А. Полоецкие каменные изваяния // САИ. Вип. Е4-2. – Москва, 1974.
37. Полин С.В. От Скифии к Сарматии. - К., 1992.
38. Пряхин А.Д. Мосоловское поселение металлургов-литейщиков эпохи поздней бронзы / А.Д. Пряхин. – Воронеж: ВГУ, 1996.
39. Пустовалов С.Ж. Этническая структура катакомбного населения Северного Причерноморья / С.Ж. Пустовалов. – К., 1992.
40. Пустовалов С.Ж. Реконструкція чисельності катакомбного населення за курганными похованнями Північного Причорномор'я / С.Ж. Пустовалов // Археологія, 1997.– № 3.
41. Словник-довідник з археології. -К.: Наукова думка, 1996.
42. Скифские погребальные памятники степей Северного Причерноморья. – К.: Наук. думка, 1986.
43. Ромашко В.А. Заключительный этап позднего бронзового века Левобережной Украины (по материалам богуславско-белозерской культуры) / В.А. Ромашко. – К., 2013
44. Санжаров С.Н. Восточная Украина на рубеже эпох средней – поздней бронзы / С.Н. Санжаров. – Луганск, 2010. – 488 с.
45. Санжаров С.Н. Поселения неолита-ранней бронзы Северского Донца / С.Н. Санжаров., А.А. Бритюк., Н.С. Котова, Е.А. Черных. – Луганск: Изд-во ВУГУ, 2000.
46. Симоненко О.В. Кочовики раннього середньовіччя в Причорноморському степу // Давня історія України: В 2т. – К., 1995. – Т.2. – С. 69-78.
47. Симоненко О.В. Сармати // Давня історія України: В 2т. – К., 1994. – Т.1. – С. 137-156.
48. Сминтина О.В. Ландшафт в контексті палеоекологічного підходу до вивчення культури: проблеми та перспективи. – Записки історичного факультету ОНУ. Вип. 11. – Одеса, 2001.
49. Смирнов К.Ф. Савромати. – Москва, 1964.
50. Степи Евразии в эпоху средневековья. Археология СССР. - М.: Наука, 1983.

51. Татаринов С.И. Древние горняки-металлурги / С.И. Татаринов. – Славянск: Печатный двор, 2003.
52. Телегін Д.Я. Мезолітичні пам'ятки України / Д.Я. Телегін. – К.: Наук. думка, 1982.
53. Тереножкин А.И. Скифские древности / А.И. Тереножкин. – К.: Наук. думка, 1973.
54. Тереножкин А.И. Киммерийцы / Тереножкин А.И.. – К.: Наук. думка, 1976.
55. Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. - К., 1999.
56. Черненко Е.В. Скифские лучники. - К.: Наукова думка, 1981.
57. Щапова Ю.Л. Естественнонаучные методы в археологии / Ю.Л. Щапова. – М., 1988
58. Шевалов Я.А. Основы топографии / Я.А. Шувалов. – М., 1951.
59. Шрамко Б.А. Бельское городище скифской эпохи (город Гелон) / Б.А. Шрамко. – К., 1987

Електронне джерело. – Режим доступу :

1. <https://www.litres.ru/sabit-ahmaturov/kochevniki-evrazii-ot-ariev-do-zolotoy-ordy/chitat-onlayn/>
2. <http://ihaefe.org/files/publications/full/koch-emp-evr.pdf>
3. https://books.google.com.ua/books?id=cWmPCgAAQBAJ&pg=PA417&lpg=PA417&dq=%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0+%D0%BF%D0%BE+%D0%BA%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%BC+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BC+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B8&source=bl&ots=ZvpDlckEDv&sig=ACfU3U0nIaZ3q6zZdEgBW0CvUYtg4g9CmQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjggoCX47DhAhVpsIsKHV_qDgEQ6AEwD3oECAgQAQ
4. https://books.google.com.ua/books?id=D5R2DwAAQBAJ&pg=PA18&lpg=PA18&dq=%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0+%D0%BF%D0%BE+%D0%BA%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%BC+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BC+%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B8&source=bl&ots=TLyw9aGisx&sig=ACfU3U3lDa1u6aoD1IYXJj_77JZCFkCqMw&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwj3vp-547DhAhVIpYsKHSzQCjo4ChDoATAGegQICRAB
5. [www.twirpx.com/files/historic/ukraine/ancient history/](http://www.twirpx.com/files/historic/ukraine/ancient%20history/)
6. <https://storify.com/.../vinokur-trubchaninov-davnya-i-serednovichna-istori>
7. www.academia.edu/
8. <https://arheologija.ru/arheologiya-ukrayini-kurs-lektsiy/>

Інформаційні ресурси.

1. Бібліотека Гумер - гуманітарні науки. Режим доступу: <http://www.gumer.info>
2. Журнал «Археологія». – Режим доступу: http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=93&Itemid=171
3. Інститут археології НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iananu.org.ua/>
4. Національна бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>
5. Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodle.snu.edu.ua/>
6. Сайт №2 системи дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля – <http://moodlesti.snu.edu.ua/>

Методичне забезпечення

1. Авдусин Д.А. Археология СССР. Учеб. для студ. ун-тов. – Москва: Высшая школа, 1977.
2. Авдусин Д.А. Полевая археология СССР / Д.А. Авдусин. – М., 1980.
3. Археологія України: курс лекцій: навч. пос. за ред. Л.Л. Залізняка. – К.: Либідь, 2005.
4. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: підр. для студ. іст. вищ. навч. закл. – Тернопіль, 2005.
5. Мартынов А.И. Методы археологического исследования: Учеб. пособие. – 3-е изд. / А.И. Мартынов. – М., 2009.
6. Пастернак Я. Археологія України: первісна, давня, середньовічна історія України за археологічними джерелами. – Торонто: НТШ, 1961.
7. Скакальська І.Б. Археологія: навч. методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2018.
8. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України: курс лекцій: навч. посіб. – К.: Либідь, 1992.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Присутність на заняттях та засвоєння лекційного матеріалу за темами	30	-
Присутність на заняттях (у період настановної сесії) та своєчасне виконання самостійних практичних завдань у межах тем	-	20
Індивідуальна робота	20	30
Залік (тест)	50	50
Разом	100	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. До основних вимог за курсом віднесено - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами: – за допомогою програмного забезпечення Unicheck і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.

Завдання і заняття:

Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час консультації викладача. Здобувач вищої освіти має право на оскарження результатів оцінювання.

Поведінка в аудиторії:

Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. На аудиторні заняття слухачі мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.